

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості
вищої освіти

сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра філософії, соціології та політології

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

(пост. п. 6 від «27» 02. 2020 р.)

Ректор

А. А. Мазаракі

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА / PHILOSOPHY OF LAW

**РОБОЧА ПРОГРАМА
SYLLABUS**

освітній ступінь доктор філософії / PhD

галузь знань 08 Право / Law

спеціальність 081 «Право» / Law

Київ 2020

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автор: М.В. Ліпін, кандидат філософських наук, доцент

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри
філософії, соціології та політології 05 лютого 2020 р., протокол № 16.

Рецензенти: Кравченко А.А, д. філос. н., доц.,

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА / PHILOSOPHY OF LAW

РОБОЧА ПРОГРАМА SYLLABUS

освітній ступінь	доктор філософії / PHD
галузь знань	08 Право / Law
спеціальність	081 Право / Law

**СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ ТА РОЗПОДІЛ ГОДИН ЗА ТЕМАМИ
(ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН)**

Назва теми	Кількість годин				Форми контролю
	Усього годин / кредитів	з них			
		лекції	практичні (семінарські) заняття / МК	самостійна робота здобувачів	
1	2	3	4	5	6
Філософія права: сутність, предмет, функції	10	2	2	6	О, КТ, ЕК
Виникнення та розвиток філософсько-правової думки.	10	2	2	6	О, КТ, ЕК
Філософія права як методологія пізнання та перетворення правової реальності.	10	2	2	6	О, КТ, ЕК
Концепції правового позитивізму	10	2	2	6	О, КТ, ЕК
Природне право як основа філософського осмислення права.	10	2	2	6	О, КТ, ЕК
Антропологічні виміри права.	10	2	2	10	О, КТ, ЕК
Аксіологічні основи права	10	2		10	О, КТ, ЕК
Філософські проблеми свободи і справедливості.	10	2		12	О, КТ, ЕК
Разом	90/3	16	12	62	
Підсумковий контроль – залік					

Скорочення:

опитування – О

комп'ютерне тестування – КТ

експрес-контроль – ЕК

**ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ,
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ**

Результати навчання	Навчальна діяльність*	Робочий час аспіранта, год.
<p>Знати: предметно-об'єктну сферу дисципліни «Філософія права», її основні функції. Вміти: аналізувати філософські теорії права.</p>	<p align="center">Тема 1. Вступ. Філософія права: сутність, предмет, функції.</p> <p align="center">Лекція 1. План лекції</p> <p>1. Сутність філософії права та її місце в предметному полі філософії. 2. Філософські засади обґрунтування права. 3. Раціональне та ірраціональне в праві.</p> <p align="center">Список рекомендованих джерел: Основний: 1,5. Додатковий: 1,5,10. Інтернет-ресурси: 1-9.</p> <p align="center">Семінар 1. План семінару</p> <p>1. Типи філософських концепцій права. 2. Предмет та функції філософії права. 3. Значення філософії права для підготовки фахівців у галузі правознавства.</p> <p align="center">Завдання для самостійної роботи:</p> <p>1. Підготуйтеся до обговорення актуальності філософії права в сучасному світі. 2. Підготуйтеся доповідь з наступної теми: «Місце та значення філософії права в системі юридичних наук».</p> <p align="center">Список рекомендованих джерел: Основний: 1,5. Додатковий: 1,5,10. Інтернет-ресурси: 1-9.</p>	<p align="center">2</p> <p align="center">2</p> <p align="center">6</p>

<p>Знати: теорії походження філософсько-правових поглядів, основні соціально-економічні і політичні детермінанти трансформації правової реальності.</p> <p>Вміти: визначати та аналізувати філософські погляди на права різних епох.</p>	<p align="center">Тема 2. Виникнення та розвиток філософсько-правової думки.</p> <p align="center">Лекція 2.</p> <p align="center">План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Передумови виникнення правових поглядів у стародавньому світі. 2. Сутність та характерні ознаки філософсько-правових концепцій античності та середньовіччя. 3. Економічні та соціально-політичні передумови трансформації правової реальності Нового часу. 4. Філософсько-правові погляди представників німецької класичної філософії. <p align="center">Список рекомендованих джерел:</p> <p>Основний: 1,4,5. Додатковий: 4, 9. Інтернет-ресурси: 1-9.</p> <p align="center">Семінар 2.</p> <p align="center">План семінару</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Значення ідеї світового логосу (закону) у становленні правових поглядів стародавнього світу. 2. Теорія суспільного договору. 3. Діалектико-матеріалістичне вчення про передумови правових відносин. 4. Формування філософсько-правових ідей на території України. <p align="center">Завдання для самостійної роботи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте значення терміну «логос» для філософсько-правових поглядів античності. 2. Виконайте творче завдання на тему: «Порівняльний аналіз філософсько-правових поглядів Г.В.Ф. Гегеля та К. Маркса». 3. Підготуйте презентацію на тему: «Філософсько-правові ідеї Б. Кістяківського». <p align="center">Список рекомендованих джерел:</p> <p>Основний: 1,4,5. Додатковий: 4, 9. Інтернет-ресурси: 1-9.</p>	<p align="center">2</p> <p align="center">2</p> <p align="center">6</p>
--	---	---

<p>Знати: основні методи наукового дослідження та їх значення у процесі формування розуміння основних форм буття права.</p> <p>Вміти: аналізувати міру наявності сутності та існування в праві.</p>	<p>Тема 3. Філософія права як методологія пізнання та перетворення правової реальності. Лекція 3. План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Специфіка філософського розуміння буття права. 2. Співвідношення належного і суцього у праві. 3. Рефлексивність як атрибутивна характеристика права. <p>Список рекомендованих джерел: Основний: 2,5. Додатковий: 3,4,6,10. Інтернет-ресурси: 1-6.</p> <p>Семінар 3. План семінару.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Форми буття права. Ідея права. 2.Право як форма соціальної рефлексії. 3.Функції пізнання права. <p>Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Підготуйте презентацію на тему: «Метафізичні і соціологічні методи пізнання права». 2.Визначте сутність методології права та її рівні. <p>Список рекомендованих джерел: Основний: 2,5. Додатковий: 3,4,6,10. Інтернет-ресурси: 1-9.</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>6</p>
<p>Знати: основні визначення позитивного права; причини домінування позитивістських теорій</p>	<p>Тема4. Концепції правового позитивізму Лекція 4.</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність правового позитивізму. 2. Соціально-культурні основи позитивістських теорій права. 3. Мораль і право в межах позитивізму. 4. Філософські проблеми визначення 	<p>2</p>

<p>права; взаємозв'язок між процесом секуляризації держави і права та формування позитивних теорій права..</p> <p>Вміти: аналізувати міру наявності сутності та існування в праві.</p>	<p>джерела права.</p> <p>Список рекомендованих джерел: Основний: 1,2. Додатковий: 2,5,10. Інтернет-ресурси: 1-9.</p> <p>Семінар 4. План семінару.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Середньовічне трактування різниці між божественним (природним) і людським (позитивним) правом. 2. Секуляризація права і становлення національних абсолютистських політичних режимів: Т. Гоббс та Дж. Остін. 3. Правовий позитивізм у XVIII-XIX століттях. 4. Ідея правової норми Г. Кельзона. <p>Список рекомендованих джерел: Основний: 1. Додатковий: 2, 10. Інтернет-ресурси: 1-9.</p> <p>Завдання до самостійної роботи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте визначення права як «норми свободи». 2. Підготуйтеся до обговорення наступної теми: «У чому, на вашу думку, полягає гуманістична природа права». 3. На основі перегляду фільму «Нюрнберзький процес» (1961) підготуйте есе «Проблеми права в тоталітарній державі». 4. Підготуйте презентацію на тему: «Правовий позитивізм і проблеми моралі». <p>Список рекомендованих джерел: Основний: 1,2. Додатковий: 2,5,10. Інтернет-ресурси: 1-9.</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>6</p>
<p>Знати: розуміти</p>	<p>Тема 5. Природне право як основа філософського осмислення права.</p>	

<p>основні підходи до визначення походження природного права та його значення в юриспруденції, взаємозв'язок моралі та права.</p> <p>Вміти: застосовувати набуті знання в процесі вирішення практичних суперечностей між гідністю та безпекою; аналізувати способи застосування концепції природного права в сучасному конституціоналізмі і</p>	<p style="text-align: center;">Лекція 5. План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Природне право як критерій визначення чинності правових актів. 2. Ідеї природного права в сучасному конституціоналізмі. 3. Принцип рівності в філософії права. <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: Основний: 3,4. Додатковий: 1,3,7. Інтернет-ресурси: 1-9.</p> <p style="text-align: center;">Семінар 5. План семінару.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Взаємозв'язок моралі та природного права. 2. Дилема гідності та безпеки в контексті права. 3. Співвідношення поняття «права» і «закону». 4. Волюнтаристська та інтелектуальна теорія природного права. <p style="text-align: center;">Завдання до самостійної роботи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготуйте критичні зауваження щодо концепції природного права. 2. Підготуйте презентацію на тему «Основні відмінності між позитивним та природним тлумаченням права». 3. Підготуйте есе з наступної теми: «Сутність та відмінність правового та не правового закону» <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: Основний: 3,4. Додатковий: 1,3,7. Інтернет-ресурси: 1-9</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">10</p>
<p>Знати: філософські концепції походження та розвитку</p>	<p style="text-align: center;">Тема 6. Антропологічні виміри права. Лекція 6. План лекції.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність людини як правової істоти. 2. Діяльність як спосіб буття людини: 	<p style="text-align: center;">2</p>

<p>людини, основні механізми правової соціалізації.</p> <p>Вміти: аналізувати причини і наслідки фаталізму і волонтаризму у правовій діяльності.</p>	<p>специфіка діяльності у сфері права. 3. Особистісний вимір права.</p> <p>Список рекомендованих джерел: Основний: 1. Додатковий: 4,5,10. Інтернет-ресурси: 1-9.</p> <p>Семінар 6. План семінару. 1. Фаталізм і волонтаризм у правовій діяльності. 2. Основні механізми формування правової людини.</p> <p>Завдання до самостійної роботи: 1. Підготуйтеся до обговорення наступної теми: «Право як спосіб контролю соціальних відносин». 2. Підготуйте презентацію «Основні проблеми формування правової людини в Україні».</p> <p>Список рекомендованих джерел: Основний: 1. Додатковий: 4,5,10. Інтернет-ресурси: 1-9.</p>	<p>2</p> <p>6</p>
<p>Знати: головні історико-філософські концепції аксіології.</p> <p>Вміти: визначати роль загальнолюдських цінностей у правовій діяльності.</p>	<p>Тема 7. Правова аксіологія. Лекція План лекції 1. Право в системі соціальних норм та цінностей. 2. Історико-філософські концепції аксіології. 3. Універсальне і культурно-особливе у праві.</p> <p>Список рекомендованих джерел: Основний: 1,2. Додатковий: 5,9,10. Інтернет-ресурси: 1-6.</p> <p>Семінар План семінару 1. Місце та роль загальнолюдських цінностей у</p>	<p>2</p> <p>2</p>

	<p>праві. 2.Правовий та аксіологічний нігілізм: причини та наслідки. 3.Взаємозв'язок цінностей і влади як проблема філософії права.</p> <p align="center">Завдання для самостійної роботи:</p> <p>1.<i>Проаналізуйте місце права в континуумі «цивілізація-культура»</i> 2.<i>Підготуйте презентацію на тему «Основні етапи формування української нації в параметрах права».</i></p> <p align="center">Список рекомендованих джерел:</p> <p>Основний: 1,2. Додатковий: 5,9,10. Інтернет-ресурси: 1-6.</p>	10
<p>Знати: основні концептуальні підходи до визначення свободи, справедливості і та вини як модусів правовідносин; філософське тлумачення відповідальності людини та його взаємозв'язок із теоріями права, визначення та взаємозв'язок між поняттями «справедливість»,</p>	<p>Тема 8. Філософія свободи і справедливості.</p> <p align="center">Лекція 8. План лекції.</p> <p>1. Філософське розуміння свободи, справедливості і вини як атрибутів людського буття. 2. Співвідношення суспільної справедливості, консенсусу та конфлікту в добу глобалізації. 3. Право як «норма свободи». Свобода і сваволя. 4.</p> <p align="center">Список рекомендованих джерел:</p> <p>Основний: 1,5. Додатковий:1,9. Інтернет-ресурси: 1,2,3,6.</p> <p align="center">Семинар 8. План семінару.</p> <p>1. Філософсько-правові проблеми «суспільства ризику». 2. Діалектика відповідальності та ідентичності.</p>	<p>2</p> <p>2</p>

<p>«особистість», «ідентичність», «покарання».</p> <p>Вміти: аналізувати праці присвячені проблемам суспільної справедливості, консенсусу і конфлікту; проводити взаємозв'язок між суспільно-політичними подіями сьогодення та їх наслідками; визначати відмінність між юридичною та моральною відповідальні від.</p>	<p>3. Соціальні виміри співвідношення свободи і безпеки.</p> <p>4. Злочин та кара як проблеми філософії права.</p> <p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>1. Підготуйтеся до обговорення наступної теми: «Філософсько-правове розуміння мети покарання».</p> <p>2. Підготуйте презентацію на тему: «Основні критерії формування відповідального громадянина».</p> <p>3. Підготуйте коротку доповідь на тему: «Дисципліна і покарання».</p> <p>4. Підготуйте есе на тему: «Історія гуманітарних наук та історія кримінального права: передумови гуманізації покарання».</p> <p>Список рекомендованих джерел: Основний: 1,2. Додатковий: 2,9. Інтернет-ресурси: 3,5,6.</p>	<p>12</p>
Разом		90

* Курсивом визначено інтерактивні завдання

V. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ*

Основний

1. Актуальні проблеми філософії права: посібник / О. М. Балинська, А. С. Токарська, В. А. Яценко; за заг. ред. О. М. Балинської. – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 612 с.
2. Данильян О. Г. Філософія права : підруч. для вищ. навч. закл. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов та ін. / за ред. О. Г. Данильяна. – М. : Право, 2015. – 272 с.

3. Жоль К. К. *Философия и социология права* / К. К. Жоль. – К.: Юринком Интер, 2016. – 480 с.
4. Кузнецов В. І. *Філософія права. Історія та сучасність: навч. посіб.* / В. І. Кузнецов – К.: Стілос; Фоліант, 2017. – 382 с.
5. Максимов С. І. *Філософія права: сучасні інтерпретації* / С. І. Максимов – Х.: Право, 2016. – 336 с.

Додатковий

1. Апель К.-О. *Дискурсивна етика: політика і право* / Карл-Отто Апель; [пер. з нім.]. – К.: Український філософський фонд, 1999. – 74 с.
2. Бабкін В.Д. *Взаємозв'язки філософії права та загальної теорії держави і права* / В.Д. Бабкін // *Проблеми філософії права.* – 2018. – Том 1. – С.56-60.
3. Водяников О. *Корупція, цивілізація і конституційна демократія* / О. Водяников // *Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції»* / Наук. ред. Хавронюк М. І. – К.: Ваіте, 2018. – 472 с. – С. 3-23.
4. Григоренко Є.І. *Відмежування предмету філософії права від предмету загальної теорії держави і права та галузевих юридичних наук.* / Є.І. Григоренко, О.С. Передерій // *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна : [збірник наукових праць]* / Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна. – Харків, 2014.– 49с. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2014_1137_18_12
5. *Міжнародне гуманітарне право. Посібник*/[О.О. Войтенко, М.М. Гнатівський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого – Київ-Одеса: Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. – 145с.
6. *Права людини і місцева демократія* / Упорядники: Буров С., Величко Н., Єлігулашвілі М., Жигалдо В., Ковшун Л., Левченко О. – 2017. – 92 с. <https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/book-3.pdf>
7. Радбрух Г. *Законне неправо та надзаконне право* / Г. Радбрух. // *Проблеми філософії права.* – 2004. – Том II. – С.83-94.
8. Радбрух Г. *Людина в праві* / Г. Радбрух. // *Проблеми філософії права.* – 2015. – Том II. С.71-82.
9. Рікер П. *Право і справедливість.* / П. Рікер. – К.: Дух і літера 2002.
10. Суслов В. А. *Герменевтика права* // *Известия вузов. Правоведение.* – 2015. – № 5. – С. 4-12.

11. Хабермас Ю. Кантовский проект конституционализации международного права / Ю. Хабермас. // Проблемы философии права. – 2006-2007. – Том IV-V. – С. 7-16.
12. Циппелиус Р. Філософія права: Підручник: Пер. з нім. – К.: Тандем, 2000. – 300 с.
13. Шевчук С. Основи конституційної юриспруденції / С. Шевчук. – Харків: Консум, 2016. – 296 с.

Інтернет-ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
2. <http://www.ebk.net.ua> – повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева).
3. <http://law.biz.ua/books/0023/0204.htm> – юридична бібліотека (Україна)
4. <http://pravo.biz.ua> – юридична бібліотека (Україна)
5. <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/8449> – журнал «Проблеми філософії права».
6. <http://lawbook.by.ru/> – бібліотека юриста
7. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-in/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z2 – журнал «Філософія права і загальна теорія права»
8. <https://philosophy.naiu.kiev.ua/issue/archive> – журнал «Філософські та методологічні проблеми права»
9. <https://helsinki.org.ua/publications/> – сайт Української Гельсінської спілки з прав людини.

**Курсивом виділено джерела та літературу, яка наявна в бібліотеці КНТЕУ.*